

De luisterende God

Preek over psalm 39

Te lezen: Psalm 39

Als gemeente hebt u alle voorgangers gevraagd om in oktober over Godsbeelden te willen spreken. Godsbeelden... Dat is een ingewikkelde zaak. We hebben ze allemaal. En in de bijbel worden we er ernstig voor gewaarschuwd. We kennen allemaal het tweede van de Tien Geboden:

‘Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel is...
Kniel voor zulke beelden niet neer, vereer ze niet’ (Ex.20:4).

Je kunt van God geen plaatje maken. Waarom niet? Hij is altijd groter. Je kunt Hem niet opsluiten in de vormen van een beeld, in de potloodlijnen van een tekening, in de woorden van een dogma.

En ondertussen hebben we allemaal wel een of ander beeld van God. Om er een paar te noemen:

God als Alziend Oog. Stoute kinderen in christelijke gezinnen zijn daar vaak mee opgegroeid: ‘Denk er aan dat er Eén is die alles ziet!’

Als kinderen groter worden vloeit het beeld van God als Alziend Oog vaak over in het beeld van God als de Strenge Rechter.

Nog drie weken en dan zingen we ‘Zie ginds komt de stoomboot uit Spanje weer aan’. De intocht van Sinterklaas. En in de schappen in de winkels liggen de chocoladeletters en andere cadeaus al klaar. Veel mensen hebben het beeld van God als de hemelse Sinterklaas. Een goede, lieve oude man die cadeautjes geeft, het allemaal wel begrijpt dat we af en toe stout zijn, een paar wijze woorden spreekt waar we het allemaal natuurlijk mee eens zijn, en dan weer vertrekt.

Gods beelden... We hebben ze allemaal.

Godsbeelden zijn als brillen, Je kijkt er door naar de wereld om je heen. Wat je ziet, zie je door die bril heen. In de auto heb ik een zonnebril liggen. Die zet ik op als de zon onder het rijden in mijn ogen prikt. Daar is hij voor. Maar ik zet hem ook wel eens op als het somber weer is en regent. Dan is het net of het mooi weer is. Een zonnebril die alles zonnig maakt!

Godsbeelden zijn als brillen. Je kijkt er door naar de wereld om je heen. Je kijkt er door naar jezelf, als je voor de spiegel staat.

Als je het beeld hebt van God als een strenge rechter, kun je jezelf alleen maar zien als een verloren mens voor wie geen hoop is.

Er bestaat het beeld van God als een hoog verheven allesregelaar. Zo hoog verheven ver weg dat hij geen gezicht heeft. Een soort president van de V.S. die zich helemaal heeft teruggetrokken in het Witte Huis en daar alle touwtjes in handen heeft. Wie dat beeld van God heeft, kan het leven alleen maar zien als een lot dat je moet dragen. Als mens kun je je alleen maar onderwerpen aan de wil van die Hoogste macht.

Ook de dichter van psalm 39 had een Godsbeeld. Eigenlijk had hij er twee, die in de spanning van zijn leven om de voorrang streden.

Dat is heel herkenbaar. Als het heel spannend wordt - in je werk, in je gezin, als het om je gezondheid gaat - dan ga je vaak heen en weer tussen uitersten: tussen angst en moed, tussen wanhoop en hoop.

De twee Godsbeelden die in de ziel van David om de voorrang streden, worden getypeerd door twee trefwoorden: zwijgen en spreken.

Het zwijgen is in de psalm direct aan de orde. Het begint er mee:

‘Ik had mij voorgehouden: Ik moet mij beheersen, en mijn tong voor zonde behoeden, en mijn mond met een muilband bedwingen’ (v.2).

In vers 10 besluit David opnieuw dat hij het beste kan zwijgen:

‘Ik zei niets, opende mijn mond niet, want u was het die mij dit alles aandeed’.

‘Want u was het die mij dit alles aandeed’.

Wat was er aan de hand?

Hij was in zijn leven aan de rand van het bestaan gekomen. Waarschijnlijk ernstig ziek. Het lijkt er op dat hij de dood in de ogen ziet. Luister maar:

‘ik bezwijk onder de slagen van uw hand,
u kastijdt de mens als straf voor zijn zonde,
als een mot vreet u weg wat hij begeert,
niet meer dan lucht is een mens’ (v.11,12).

Wat kun je nog zeggen als de kaarten zó op tafel liggen? Je kunt maar beter je mond houden. Elk woord wat je zegt maakt het alleen maar erger.

Zo zit het leven nu eenmaal in elkaar. Dit is het lot van een mens. Een stom lot, dat je alleen maar stom kunt ondergaan. Laten we er maar over zwijgen!

Een mens die zwijgt over het verdriet, de pijn en de teleurstellingen in zijn leven, creëert voor zichzelf en anderen het beeld van een God die óók zwijgt. Een God die stom is zoals het lot stom is.

Hier speelt een heel belangrijke wisselwerking: Een mens die zwijgt, schept het beeld van een God die zwijgt. En zo bevestigt hij zichzelf in zijn zwijgen. Het krijgt steeds meer macht over hem.

Als je zwijgt over je angsten, je boosheden, kniel je voor het beeld van een God die zwijgt zoals je zelf zwijgt.

Wat is er lang gezwezen door mensen die als kind zijn misbruikt. En ook over gezwezen door de enkelen die er van wisten. Sst... mondje dicht!

Ook in de kerk! Dat roept het beeld op dat God het spelletje meespeelt. Hij zwijgt ook. Wat is dat voor een God in die kerk van jullie?!

Zwijgen in een huwelijk. Tussen een man en een vrouw is er ooit iets misgegaan. Het balanceerde op het randje van ontrouw. De man is echt vreselijk van zichzelf

geschrokken. Hij kocht een prachtige bos bloemen voor zijn vrouw. Hij gaf haar die met een blik van 'Je begrijpt me wel, he?'

Maar er is nooit met één woord over gesproken. Het is nooit meer geworden als vroeger. Er zit nog steeds iets tussen hen. Ze hebben er mee leren omgaan. Iedere avond geven ze elkaar voor het slapen gaan gewoon een kus. Ook om het goed te houden voor de kinderen.

Zo zit het leven nu een keer in elkaar. En God doet er ook niets aan. Die zwijgt zoals wij zwijgen.

U hebt van de dokter te horen gekregen dat u aan een ernstige ziekte lijdt. Dat was vreselijk schrikken. Maar laten we nuchter zijn: Waarom een ander wel en u niet? Eén op de drie mensen krijgt er mee te maken.

Verder doet u er het zwijgen over toe. En iedereen vindt dat u heel flink bent.

U zwijgt er over. Ook tegenover God. Wat zou u ook tegen Hem moeten zeggen? Het is nu eenmaal zoals het is. God zal er op één of andere manier wel weet van hebben. Hij heeft het in ieder geval toegelaten dat u ziek werd. Maar Hij doet er verder ook niets aan. Hij zwijgt zoals u zwijgt.

Wat levert zwijgen op? Om dat te weten hoef je alleen maar de verzen 3 en 4 uit de psalm te lezen. Ze spreken boekdelen. Ieder die er in het leven lang het zwijgen toe heeft gedaan, zal het herkennen:

'En ik zei dan ook niets, geen woord, ik zweeg en vond geen verlichting,
ik voelde steeds heviger pijn. Het brandde in mijn binnenste, bij mijn zuchten
laaide een vuur op en mijn tong begon te spreken'.

Zwijgen is de dood in de pot van het leven. Het leven verdraagt geen zwijgen. Het leven brandt in het binnenste van een mens die in zwijgen alle deuren en vensters gesloten houdt. Totdat de deuren open gaan:

'en mijn tong begon te spreken',
en het een uitslaande brand van leven wordt.

Wat komt er naar buiten als een mens na lang zwijgen zijn mond open doet? David gaat spreken tot God, hij gaat bidden. Dat is het echte spreken als je aan de grenzen van je leven bent gekomen, als je weet hebt gekregen van je eindigheid, je beperkingen, je kwetsbaarheid.

Houd je mond niet, maar zeg het tegen God. Dat doet de dichter:

'Geef mij weet van mijn einde, Heer,
van de maat van mijn levensdagen,
laat mij weten hoe vergankelijk ik ben' (v.5).

Iemand zal zeggen: Daar zit ik niet op te wachten. Dat weet ik wel. Dat is juist het probleem! Dat hoeft niet nog erger te worden. Dan houd ik liever mijn mond!

Op het moment dat David zijn mond open doet, wordt God om zo te zeggen een andere God.

Wie zwijgt roept het beeld op van een zwijgende God en knielt daarvoor neer.
Wie spreekt, opent zijn leven voor een luisterende en sprekende God.
David verbreekt zijn zwijgen. Hij opent zich voor een luisterende God, die wat doet met wat Hij hoort.

‘Wat heb ik dan te verwachten, Heer?
Mijn hoop is alleen op u gevestigd’ (v.8)

en

‘Hoor mijn gebed, Heer,
luister naar mijn hulpgeroep,
wees niet doof voor mijn verdriet’ (v.13).

In de NBG '51 vertaling staat het nog aansprekender:

‘Zwijg niet bij mijn gewezen’.

Het gaat hier om de kern van ons menselijk leven. We zijn eindige, kwetsbare mensen. Niet alleen op ons sterfbed. Maar ook midden in het leven. Op school, op het werk, in het huwelijk, in relatie tot je kinderen, in de gemeente.

Dat kun je verzwijgen. Omdat je je daarvoor eigenlijk schaamt. Omdat je daar boos over bent. Omdat je je daarover schuldig voelt.

Je verzwijgt het. Je pot het in jezelf op. En het brandt in je.

De eindigheid, de kwetsbaarheid van ons bestaan is niet iets waarvoor we ons moeten schamen, waar we boos over moeten zijn. Wat we moeten verzwijgen. Het is niet alleen onze kleinheid. Het is ook onze grootsheid als mens, onze menselijke grandeur. Zo zijn we geschapen: als kleine mensen die leven van genade en daarin groot en mooi zijn.

Dat begon met een God die sprak: ‘Laat ons mensen maken, naar ons beeld en gelijkenis’ (Gen.1:26,27).

En het gaat verder, de hele geschiedenis van het leven door, met een mens die zegt:

‘Hoor mijn gebed Heer, luister naar mijn hulpgeroep’.

Amen.

GEBED

U weet hoe wij hier vanmorgen zijn binnengekomen. Hoe we hier zitten. U kent ons volkomen. Zoals een liefhebbende vader zijn kinderen kent. Dank hiervoor. Uw kennis is veilige kennis. Zelfs kennis van fouten en schuld.

Kennis om ons te vergeven, op de been te zetten.

Zojuist hebben we een psalm gelezen van een mens die besloten had om te zwijgen over de moeilijke dingen van zijn leven, omdat hij de zin er niet van inzag, om er over te gaan spreken.

We bidden dat deze psalm ons de mond wel opent. Dat we geraakt door uw luisteren gaan praten over wat ons bezig houdt.

Amen.